

MĚSTA A HORNÍ PRÁVO

Jakub Razim

OBSAH:

- horní města
- obligační právo v IRM
- procesní právo v IRM

Horní města

- „horní horečky“ 13. stol.
- mimořádně rozvinutá hosp. fce (ZbrKron: „*podnět lakoty a propast zloby*“) → progres. formy obchodu a organizace práce
- **soc. diferenciaci:**
 - nákladníci → „podnikatelský“ patriciát
 - havíři → bez poddanské závislosti
 - lénhavíři: podnikatelé
 - obyč. havíři: námezdní síla
 - „odvětвовá“ specializace
- **rudné oblasti:**
 - zlato → jižní, střední Č, Jeseníky
 - stříbro → Českomor. vrchovina (Jihlava, Brod), Kutnohorsko, západní Č, Jeseníky
 - olovo (čištění stříbra) → Stříbro
 - cín (uměl. řemesla) → Krušné hory
 - železo → Českomor. vrchovina, střední až západní Č, Jeseníky
- **typy měst. sídlišť:**
 - v těžebním prostoru
 - nepravidelný půdorys, chaotická zástavba (Kutná Hora)
 - pravidelnější půdorys, organizovaná zástavba (Jihlava)
 - mimo těžební prostor (Kolín, Čáslav)

Horní právo a horní regál

- **horní právo** → soubor předpisů upravujících vztahy v hornictví (Jangl)
 - **hl. obsah:** poměr horníků k panovníkovi a k vlastníkům pozemků
- pův. nepsané obyčeje, pak pís. památky (jihl. hor. právo, IRM)
- základem jihlavské právo, Jihlava vrchní soud. stolicí
- **základní principy:**
 - **kutací svoboda + priorita nálezu**
 - **oddělení vlastnictví k půdě a k vyhrazeným nerostům**
 - **horní regál** (prosazuje se od 12./13 stol; postupně omezován ve prospěch pozem. vrchnosti)
 - povolení k otevření dolů
 - podíl z výtěžku = *urbura*
 - správa a soudnictví v obl. dolování
 - mincovní regál
- měnové reformy: PO II (brakteáty), V II (české groše); na Moravě kontramarky

Základní tendence a typy pramenů (Jangl)

TENDENCE:

- ochrana báňského majetku
- ochrana báňských podnikatelů a pracovníků
- organizace báňské správy
- ochrana stavovských pozem. vrchností

PRAMENY:

- **frystuňky** → pan. privilegia na dobývání drahých kovů pro vymezený prostor, čas a osobu
- **narovnání** → smlouvy mezi panovníkem a stavy o vyhrazení a těžbě nerostů
- **báňské řády** → lokální organizační předpisy o těžbě v režii pozem. vrchnosti
- **reformace** → novelizace obec. předpisů a bání řádů
- **instrukce** → pokyny vizitačním komisařům a báňským úředníkům při kontrole bání. děl a měst
- **horní výsady** → „koncese“ pozem. vrchnosti ...

Horní organizace

- 13. stol:
 - přechod od povrchové k hlubinné těžbě
 - tech. inovace: odčerpání vod, vytahování rubaniny na povrch
- **centrální správa: (Kutná hora)**
 - nejvyšší mincmistr (od 14. stol.) → vrcholný orgán pro mincovní a důlní správu, předsednictví hor. soudu
 - hor. hofmistr (od 14. stol.) → pronajímání dolů, pův. i předsednictví hor. soudu
- **lokální správa:**
 - mincmistr → mincovnictví, horní podnikání; pomocníci zvl. písaři mince
 - urburéř → pan. příjmy z dolování; pomocníci tzv. štajgři
 - perkmistr → odborník, tech. dohled na provoz dolů (pův. orgán panovníka, pak těžářstev)
- samospráva těžařů → týdenní shromáždění svolávané perkmistrem, přísežní u soudu

Horní soudnictví

- vliv domácích zvyklostí
- nižší jurisdikce - perkmistr
- vyšší jurisdikce - hor. soud:
 - předseda: urburéř, zástupce urburéře zv. horní rychtář (*judex montanus*)
 - sbor:
 - hor. přísežní (*jurati*)
 - přísežní sousedních měst v závažnějších věcech

Proces v IRM

- vliv římsko-kanon. pr. s prvky dom. pr. (půhon, soudce)
- abstraktní, jednotná žaloba (petit, causa; věc. x oblig.)
- **2 druhy řízení** (zahájení, postup):
 - *řádné*
 - *mimořádné pro bagately a neodkladné věci (zjednoduš., zrych.)*
- apelace: susp., devolut. účinek (král)
- **zásady:** legálního pořádku, koncentrační, ústnost (!), zákonné hodnocení dk, ekvita
- **průběh:**
 1. **zahájení řízení: obeslání, soud. příkaz**
 2. příprava věci k projednání
 3. **zahájení rozepře: litiskontestace**
 4. iuramentum calumniae
 5. přelíčení: dokazování (ne boží soudy, očišťovací přísahy), oznámení výsledku dk a námitky
 6. usnesení, vynesení rozsudku (přísežní) + provedení rozsudku (rychtář)